

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 23/2000 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om utkomststöd

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 26 september 2000 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om utkomststöd (RP 134/2000 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Tillfällig ordförande

Utskottet har valt rdl. Marjaana Koskinen till tillfällig ordförande, eftersom både ordföranden och vice ordföranden var förhindrade att delta i behandlingen.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Anne Palonen, social- och hälsovårdsministeriet
- planeringschef Olli Valpola, Folkpensionsanstalten
- social- och hälsovårdsschef Tuula Taskula och konsultative juristen Sami Uotinen, Finlands Kommunförbund.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i lagen om utkomststöd. Förebyggande utkomststöd skall mer användas för att främja stödtagarnas förmåga att klara sig på egen hand och för att förhindra utslagning.

Kriterierna för beviljande av förebyggande utkomststöd ändras inte, vilket betyder att stödet fortfarande ges ut enligt grunder som fastställs av kommunen. Avsikten är dock att det skall finnas exaktare och mer förpliktande bestämmelser för kommunerna när det gäller bevil-

jande av och syftet med förebyggande utkomststöd. Lagen får också en bestämmelse med exempel på ändamål som det förebyggande utkomststödet kan användas till. Dessutom föreslås en bestämmelse om att kommunerna skall behandla utkomststödsärenden utan dröjsmål.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2001 och avses bli behandlad i samband med den. Lagen avses träda i kraft den 1 april 2001.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Av de orsaker som framgår av propositionen och på grundval av erhållen utredning finner utskottet lagförslaget behövt och lämpligt. Utskottet förordar lagförslaget utan ändringar.

Det är enligt utskottet bra att systemet effektiviseras och blir smidigare för att människor med ekonomiska problem skall kunna få hjälp och inte bli utslagna. Om det förebyggande utkomststödet utnyttjas i högre grad kan det förhindras att människor blir långvarigt beroende av utkomststöd.

Utskottet påpekar att utkomststödet är en stödform som i sista hand skall garantera de behövande nödvändig försörjning. Det är därför viktigt att effektivt motverka att utkomststödet utnyttjas som försörjningskälla på längre sikt. Utredningar visar att till exempel mer än hälften av dem som får arbetsmarknadsstöd måste an hålla om utkomststöd. Att människor blir långvarigt beroende av utkomststöd kan bäst förhindras genom att de primära förmånerna höjs så mycket att de garanterar människor en försörjning och utkomststödet utnyttjas bara i undantagsfall. Utskottet upprepar här samma sak som i många andra sammanhang: Insatserna för inriktas på att förbättra de primära förmånerna, till exempel arbetsmarknadsstödet och utkomststödet vid arbetslöshet och på att skapa system som i slutändan resulterar i att färre människor anhåller om utkomststöd.

Utkomststödet bör enligt utskottet förbättras och bli smidigare till exempel genom att bestämmelserna ändras så att mindre inkomster inte till fullt belopp minskar utkomststödet. Enligt lagen om utkomststöd behöver en viss del av förvärvs eller företagarinkomster inte beaktas vid behovsprövningen, om det kan anses att de främjar stödtagarens möjligheter att klara sig på egen hand. I praktiken brukar övriga inkomster beaktas till hundra procent, det vill säga för varje mark som stödtagaren tjänar in minskar utkomststödet med lika mycket. Kommunerna utnyttjar sällan sin prövningsrätt. Det vore både aktiverande och uppmuntrande för stödtagarna,

om förvärvsinkomster och utkomststöd jämkades lite mer flexibelt.

Enligt lagförslaget skall kommunerna behandla utkomststödsärenden utan dröjsmål. I propositionen hänvisar regeringen till mål- och verksamhetsprogrammet för social- och hälsovården 2000—2003. Enligt en rekommendation i programmet skall ärenden som gäller utkomststöd tas upp till behandling inom en vecka efter att stödbehovet har anmälts. I och med att utkomststödet är en sista möjlighet att ordna med försörjning, finner utskottet det viktigt att målet i programmet uppnås (*Utskottets förslag till uttalande 1*). De kommunala socialarbetarna är visserligen överhopade med arbete på grund av de knappa personella resurserna. Trots det bör det gå att införa en behandlingstid på en vecka, bland annat om arbetsprocesserna utvecklas och personalen utnyttjar datatekniska hjälpmedel effektivt. Från och med 2001 får de sociala myndigheterna tillgång till registeruppgifter vid Folkpensionsanstalten, och arbetsprocesserna blir då snabbare. Utskottet understryker emellertid att många kommuner har för liten personal inom socialt arbete. Det sociala arbetet i anknytning till utkomststödet spelar en viktig roll, och kommunerna måste därför försäkra sig om adekvata personella resurser för att utkomststödsärenden skall kunna behandlas på behörigt sätt.

Under behandlingen av propositionen tog utskottet också upp återflyttares och asylsökandes problem med försörjningen. I dessa grupper finns personer som till stor del permanent är beroende av utkomststöd för sin försörjning. Så bör det enligt utskottet inte vara. Därför anser utskottet att till exempel återflyttare som uppnått pensionsålder bör få sin försörjning tryggad genom vårt folkpensionssystem. Om dessa grupper försörjning ordnas genom socialförsäkringssystemet och inte med hjälp av den sista utvägen, utkomststödet, fördelas det finansiella ansvaret rättvisare. (*Utskottets förslag till uttalande 2*). Utskottet påpekar också att det vore klarare om dessa personer får rätt till förmåner

genom det nuvarande systemet än om det byggs upp ett särskilt förmånssystem för dem. Utskottet har i flera sammanhang framhållit att lagstiftningen om den sociala tryggheten bör förenklas och förtydligas systematiskt. Nya system för särskilda grupper rimmar illa med detta mål.

I detta sammanhang har utskottet också tagit upp reglerna för uträkningen av avgiftstaket för klientavgifter inom social- och hälsovården när det gäller utkomststödsklienterna. Enligt 26 a § förordningen om klientavgifter inom social- och hälsovården beaktas inte avgifter som klienten får utkomststöd för vid uträkningen av avgiftstaket. Att utkomststödet räknas in i avgiftstaket medför problem för klienterna och onödigt arbete inom social- och hälsovården och vid de kommunala socialbyråerna. Personer som lever på arbetsmarknadsstöd, en liten arbetslöshetsersättning eller låg pension får behov av och rätt till utkomststöd på grund av avgifterna inom social- och hälsovården, när de kommer in på sjukhus. I och med att den avgift som de berörda har fått utkomststöd för inte räknas in i avgiftstaket behöver de alltid utkomststöd när de blir sjuka. Detta gör att de blir onödigt mycket beroende av utkomststöd. Utskottet föreslår att förordningen ändras till att utkomststöd för vissa avgifter skall räknas in i avgiftstaket. (*Utskottets förslag till uttalande 3*).

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår social- och hälsovårdsutskottet vördsamt

att lagförslaget godkänns utan ändringar och

att tre uttalanden godkänns (Utskottets förslag till uttalanden).

Utskottets förslag till uttalanden

1. *Utskottet förutsätter att social- och hälsovårdsministeriet bevakar att handläggningstiden för utkomststödsärenden når upp till målen i mål- och verksamhetsprogrammet för social- och hälsovården.*
2. *Utskottet förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att i synnerhet återflyttare i pensionsåldern skall få tryggad försörjning genom andra förmånssystem än i form av utkomststöd.*
3. *Utskottet förutsätter att förordningen om klientavgifter inom social- och hälsovården ändras så att avgifter räknas in i avgiftstaket oavsett om klienten fått utkomststöd för att betala dem.*

Helsingfors den 29 september 2000

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Marjaana Koskinen /sd
medl. Eero Akaan-Penttilä /saml
Merikukka Forsius /gröna
Tuula Haatainen /sd
Saara Karhu /sd
Marjukka Karttunen-Raiskio /saml
Inkeri Kerola /cent

Niilo Keränen /cent
Valto Koski /sd
Juha Rehula /cent
Päivi Räsänen /fkf
Marjatta Stenius-Kaukonen /vänst
Raija Vahasalo /saml
ers. Erkki Kanerva /sd.

Sekreterare vid sammanträdet var

utskottsrådet Eila Mäkipää.

